

М. Мәһәмдинов, Г. Азнибақиева, Г. Садирова

ЕЛИПБӘ

Умумий билим беридіған мектепниң
1-синипи үчүн дәрислик

Қазақстан Жүмһурийити Билим вә пән министрлиги тәвсийә қылған

Алмута «Атамұра» 2021

УДК 373.167.1
ББК 81.2 Уйг – 922
М 37

Дәрислик Қазақстан Жұмғарийити Билім вә пән министрлиги тәстікливген башланғуч билім беріш сәвійесинің 1-4-сиптиліриға бекітілген «Елипбә» пәнниң Типлиқ оқытуш программасыға мүвақиқ тәйярланған.

Шәртлик бәлгүләр:

	– йеңи дәрис		– йеңи әхбарат
	– оқуылар		– издиниңлар
	– йезин්лар		– мурәккәп тапшурұқ
	– ейтіңлар		– ойлинин්лар
	– тиңшаңлар		– жұп билән иш
	– созуқ тавушлар		– топ билән иш
	– үзүк тавушлар		– боғум
	– сөз		– жұмлә

Мәһәмдинов М. вә б.

М 37 Елипбә: Умумий билим беридіған мектепниң 1-сипти үчүн дәрислик/Мәһәмдинов М., Азнибақиева Г., Садирова Г. – Алмута: Атамұра, 2021. – 112 бәт.

ISBN 978-601-10-0010-9

ISBN 978-601-10-0010-9

© Мәһәмдинов М., Азнибақиева Г.,
Садирова Г. 2021
© «Атамұра», 2021

ҚИММӘТЛИК ОҚУҒУЧИЛАР!

«Елипбә» – бу силәрниң мәктәптиki әң муһим китавиңлар. У силәрни һәрип вә тавушлар билән тонуштуриду, оқушни вә йезишни үгитиду. Силәрниң тиришчанлиғиңлар билән қизиқишиңлар һәрипләр алимигә, сөзләр билән жүмлиләр мәжүзисигә йетәкләйдү.

Ахмет Байтурсынулы: «Даналиқ – өчмәйдиған йорук, тұғимәйдиған байлиқ, жүрүңлар, уни издәп тепивалайли!» – дәп оқушқа чақирған. Силәр оқушни, йезишни мошу дәрисликтін үгинисиләр.

Билим йолидики қәдимиңларға утуқ тиләймиз!

Муәллиiplәr

ҚАЗАҚСТАН ЖҰМҺУРИЙИТИНИҢ ДӘЛӘТЛИК РӘМЗЛИРИ

Қазақстан Жұмһурийитиниң Дәләтлик Түғи

Қазақстан Жұмһурийитиниң Дәләтлик Герби

ҚАЗАҚСТАН ЖҰМЫРІЙИТИНИҢ ДӘЛӘТЛИК ГИМНИ

*Сөзини язғанлар Ж. Нажимеденов, Н. Назарбаев
Музықисини язған Ш. Қалдаяков*

Алтын күн аспаны,
Алтын дән даласы.
Ерліктің дастаны
Еліме қараши!
Ежелден ер деген
Даңқымыз шықты ғой.
Намысын бермеген
Қазағым мықты ғой!

Қайырмасы:

Менің елім, менің елім,
Гүлің болып егілемін,
Жырың болып төгілемін, елім,
Туған жерім менің – Қазақстаным!
Ұрпаққа жол ашқан
Кең-байтақ жерім бар,
Бірлігі жарасқан
Тәуелсіз елім бар.
Қарсы алған уақытты
Мәңгілік досындей.
Біздің ел бақытты,
Біздің ел осындей!

Қайырмасы:

Менің елім, менің елім,
Гүлің болып егілемін,
Жырың болып төгілемін, елім,
Туған жерім менің – Қазақстаным!

МЕНИҢ ВӘТИНИМ – ҚАЗАҚСТАН!

Сөзләш (нұтуқ). Жүмлә

Қазақстан Жумһурийитиниң пайтәхти –
Нур-Султан шәһири

Вәтән

Вәтән дегендемә у? Қазақстан – бизниң Вәтән,
Вәтән – улуқ елимыз. Анимиз дәп сөйимиз.

Мирзәхмәт Меримов

1. Бизниң Вәтенимиз қандақ атилиду?
2. Вәтенимизниң пайтәхти қайси шәһәр?

Вәтеним – алтун бөшүгүм.

(Мақал)

Силәрниң бәргән жағавиңлар жүмлидин
ибарәт. Улар сөзләшни (нұтуқ) тәшкил қилиду.

СӨЗЛӘШ (НУТУҚ). ЖҮМЛӘ Мән оқығучи

1. Бүгүн қандақ күн?
2. Схеминиң ярдими билән сөзләп бериңлар.

– .

. Бу – жүмлиниң схемиси. Схема арқилиқ жүмлә түзүшкә болиду.

3. Шеирни тиңшап, ядқа елишқа тиришиңлар.

Кәл, балилар, оқайли!
Оқуғанни көңүлгә
Ихлас билән тоқайли!
Оқусаңлар, балилар,
Шамдин чирақ йеқилар.
Тилигиниң алдиндін
Издимәйла тепилар.

Ибраһ Алтынсарин

СӨЗЛӘШ (НУТУҚ). ЖҮМЛӘ

Келиңлар, тонушайли!

-
 1. Савақдашлириңлар билән тонушуп көрүңлар.
 - Мениң исмим – Әнвәр. Сизниңчу?
 - Мениң исмим – Меһриназ.
 - Сиз қәйәрдә турисиз?
 - Мән Сәдвақасов кочисидики №5-өйдә тури-мән. Сизчу?
 - Мән Абай кочисидики №9-өйдә туrimән.
 - Тонушқинимға бәк хошал.

Сөзләштә (нүтуқта) авазниң өзгириши йезик-та мәхсус бәлгүләр билән бәлгүлиниду: . ! ?

- ## **2. Схема арқылық тонушуп көрүнлар.**

- ! - . ?
- ! - . ?

СӨЗ

Мән әдәплик балимән

1. Рәсимгә қараңлар.

- «Мәрһәмәт, рәхмәт» сөзлирини пайдилинип, жүглишип сөһбәт түзүңлар.

Әтрапимиздикі һәммә нәрсениң намы бар.

Уни бир-биrimizgә сөз арқилиқ йәткүзимиз. Йезишни үгәнгичә, сөзниң схемисини пайдилинимиз: .

2. Шеирни тиңшашылар.

Балилар жүрди кочида,
Ваң-чуң қилип ойнишип.
Сәнму чиқтиң хошнаңға
Тегип кәттиң авайсиз.
Немә дейишинң керәк?

Ануарбек Дүйсенбиев

- Шеирда әдәп-әхлақ һәққидә немә дейилгән?

сөз

Йолда мәниш қаидилири

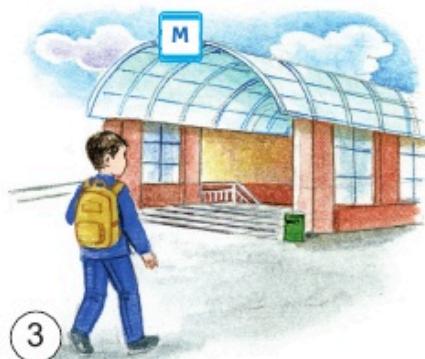
1. Рәсимләргә қараңлар. Пикринлар билән бөлүгшүңлар.

1

2

3

4

2. Шеирни тиңшап, ядқа елишқа тиришиңлар.

Үч көзи бар үч рәңлик,
Қизил, сериқ һәм йешил.
Үчилиси хизмәттә,
Кичик достлар, шуни бил.

Исрапул Розиев

БОҒУМ

1. Ойлиниңлар, бала билән бовай сөзләрни қандақ ейтыватиду? Шу сөзләрни силәрму ейтип көрүңлар.

Сөзләр боғумға бөлүниду. Уни схеминин ярдими билән мундақ бәлгүләшкә болиду:

--	--

2. Партидаш достуңларниң исми ким? Уни боғумға бөлүп ейтип көрүңлар.

--	--

--	--	--

--	--

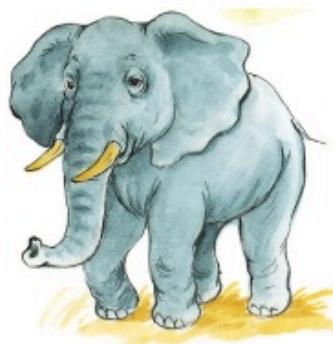

БОҒУМ

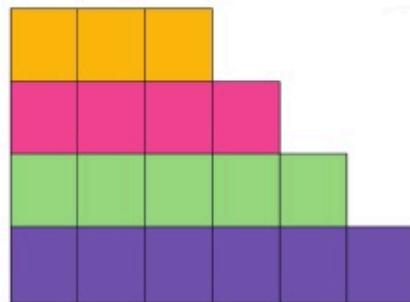
Һайванат алимида

1. Һайванларниң намлирини боғумға бөлүп атаңдар.

2. Қайси сөзләр йошурунған? Уларни боғумға бөлүп ейтингілар.

ТАВУШ

Әтрапимиздикі тавушлар

1. Рәсимдикі нәрсиләр қандақ тавуш чиқириду?

Тавушларни ейтимиз вә аңлаймиз. Һәрипләрни көримиз вә язимиз. Сөз тавушлардин туриду. Уни схема билән бәлгүләшкә болиду: .

2. Адәмләр немә қиливатиду? Улар [а] тавушини қандақ вәзийәтләрдә ейтиватиду?

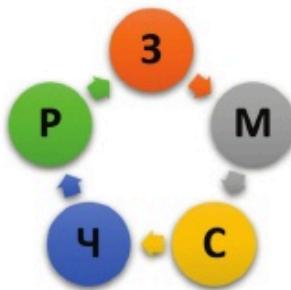
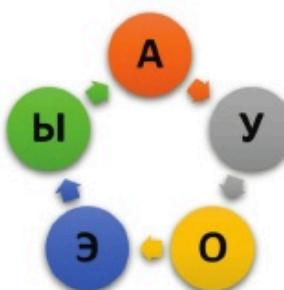

ТАВУШ. СӨЗ

Тавушлар алими

- Муәллимнин ярдими билән төвәндикі тавушларни ейтип көрүңлар.

Созуқ тавушлар созулуп ейтилиду. Үзүк тавушлар тосалғуға учрап, қисқа ейтилиду. Созуқ тавушлар **з** (қизил рәң), үзүк тавушлар **ы** (көк рәң) билән бәлгүлиниду.

- Схемиға маслаштуруп, жұмлиләрни түзүңлар.

				.
--	--	--	--	---

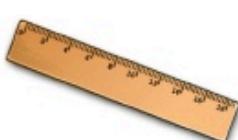
			?
--	--	--	---

			!
--	--	--	---

			.
--	--	--	---

- Рәсимләрниң астидики схемини толтуруңлар.

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--	--	--

ТАВУШ. СӨЗ. БОҒУМ

Құшлар

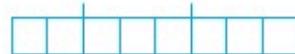
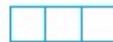
1. Схеминиң ярдими билән оқуңдар.

• Булар бир сөз билән қандақ атилиду?

2. Рәсимләрниң астидики тавушлар схемисини толтуруңдар.

ТАВУШ. СӨЗ

Мевиләр вә көктатлар

1. Рәсим вә схеминиң ярдими билән оқушқа тиришиңлар.

• Булар бир сөз билән қандақ атилиду?

2. Рәсим вә схеминиң ярдими билән оқушқа тиришиңлар.

3. Тепиши мақларниң жававини тепиңлар.

А) Теши силиқ, ичи зәһәр.

Ә) Өзи мөкүп туриду,
Сақили чиқип туриду.

Б) Теши қаттиқ һәм йешил,
Ичи татлиқ һәм қизил.

ТАВУШ. БОҒУМ. СӨЗ

Китап – билим булиғи

1. Һәр рәсимгә мувалиқ схемини төпип, боғумлап ейтиңлар.

--	--	--	--

--	--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

2. Рәсимләрни схемиға мувалиқлаштуруп ейтиңлар.

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

--	--	--	--	--

3. Рәсимдикى нәрсиләрниң намлирини боғумға бөлүп ейтиңлар. Дәсләпки һәрипләрдин қандақ сөз чиқиришқа болиду?

уга

саат

тавуз

ай

зәмбіл

кала

илан

төгә

ат

пақа

Aa

/ Aa /

A A

A A

[] - [] [] .

A

A

A

1. Схемининә ярдими билән оқуңлар.

A	A
---	---

A	A	
---	---	--

A	A	A
---	---	---

A	A
---	---

2. Синиптики жиһазларниң қайсисида А тавуши учришиду? Уларни атаңлар. Бу сөзләрни боғумға бөлүңлар. А тавушиниң орнини ениқланлар.

3. Берилгән рәсимләрниң дәсләпкى һәриплиридин сөз түзүңлар.

+

=

Red	Blue
-----	------

+

+

=

Blue	Red	Blue
------	-----	------

Red	Blue	Red
-----	------	-----

T T

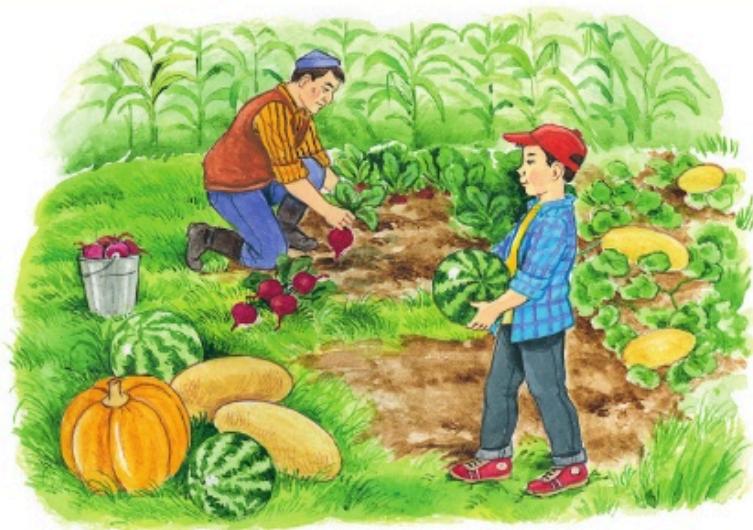
т т

та

ат

а-та

_____ . _____ .

1. Оқуңлар.

та	ат	а-та
----	----	------

2. Рәсимдикі нәрсиләрниң намини атаңлар вә схеминиң ярдими арқылы жұмылә ойлаңлар.

_____ . _____ . _____ .

3. Тошқан уғисиға йәткічә йолда немиләрни учратти? Шу сөзләрни боғумларға бөлүңлар.

П П

Пп

1. Оқынлар.

та	а-та	тап
па	а-па	ап-тап

2. Мәтінни тиңшашылар.

Пақа

Пақа суда вә қуруқлуқта яшайды. У пашиларни тутуп йәйду.

A
та
па

1. Оқуңлар.

та	па	а-па	а-та	тап	ап-тап
----	----	------	------	-----	--------

2. Рәсимдикі нәрсиләрниң намини атаңлар. Һәрбір сөздө нәччә тавуш бар екәнлигини ениқлаңлар. Схеминиң ярдими арқылы жүмлә ойлаңлар.

--	--	--

--	--	--

?

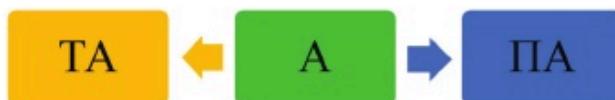

3. Санларни тәртип бойичә орунлаштуруп, һәрипләрни йезип көрәйли. Қандақ сөз чиқти? Униңға бағлиқ рәсимләрни тепиңлар.

л	п	ә	ә	й
3	1	4	2	5

л	и	п
3	2	1

ң	о	з	к	ә	п
3	2	4	6	5	1

Н н

Н н

Н

Н Н

1. Оқуңлар.

на	нан	а-на
па	а-па	па-на

2. Рәсимгә қарап,
сөзләп беріңлар.

3. Рәсимгә қарап, жүмлә түзүңлар.

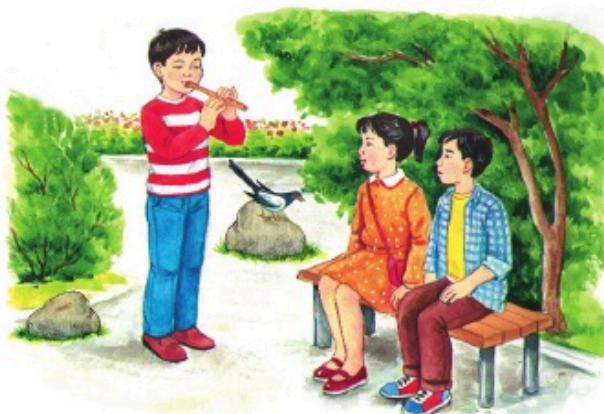

1. Оқуңлар.

та	а-та	тап
на	а-на	нан
па	а-па	па-на

2. Мәтингни тиңшашылар.

Нәй

Нәй – пүвдәп чалидиған чалғу әсвап. Нурлан нәй челишни үгәнді. У достлири Нурәли билән Нурбагым иккисигә нәй челип бәрді.

3. Шеирни тиңшашылар.

Гәр ичин өш болсиму,
Өзәңгә мас, гәвдәң бар.
Аһаңларға маслашқан,
Йәттә түрлүк пәдәң бар.

Tашполат Намәтов

M M

M m

1. Оқунұлар.

та	там	ма-на
ма	а-нам	ман-та
на	ма-та	А-ман

2. Мәтінни тиңшашылар.

Мусабиқә

Мусабиқә башланди. Марат алда келиватиду. Маржан велосипедни яхши һайдайду. Қизиқ! Пәллигә ким биринчи келидекин?

3. Жүмлиләрни тәртиви бойичә қоюп, мәтін түзүндер.

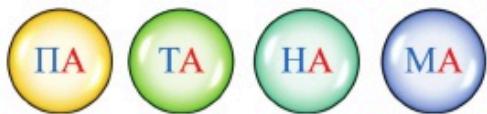
Марат алда келиватиду.	Пәллигә ким биринчи келидекин?	Мусабиқә башланди.
---------------------------	-----------------------------------	-----------------------

4. Жүмлиләрни оқуңдар.

Аман, мана . Ана, мана .

1. Оқуңлар.

там	ма-на	ман-та
а-та	ма-та	та-пан
а-на	па-на	ап-тап
а-па	а-нам	А-ман

2. Һәрипләр чечилип кәтти. Улардин сөз түзүңлар вә дәптириңларға йезинىлар.

Н А М Н А А Н Н А А Т

3. Жүмлиләрни оқуңлар.

Аман, мана там. Ана, мана нан. Ата, мана тапан.
Апа, мана манта.

Pp

Pp

1. Оқуңлар.

ар	тар	а-нар	А-нар
ра	та-ра	ар-па	Ар-ман
а-ра	ра-ма	пар-та	Ма-рат

2. Мәтінни тиңшашылар.

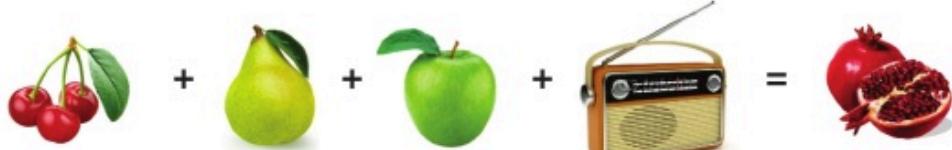
Робот

Бу – робот. У һәрхил ишларни атқуриду. Роботтарниң түри көп.

3. Жұмлайларни оқуңлар.

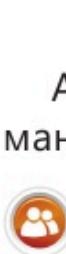
Арман, мана парта. Апа, мана анар.

1. Оқуңлар.

там	ма-та	а-нар
тап	ма-на	ман-та
нан	а-нам	пар-та
па-на	та-ра	Ар-ман
ра-ма	ар-па	Ма-рат

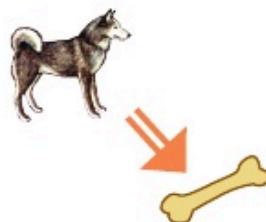
2. Жұмлиләрни оқуңлар.

Анар, мана рама. Арман, мана парта. Марат, мана анар. Аман, мана арпа.

3. Жұп билән иш: Р һәрипи бар сөзләрни тепиңлар. Ейтилиши охшаш сөз барму? Униқ һәрхил мәна аң-литидиғинини дәлилләңдер.

4. Соал бәлгүсінің орнида қандақ рәсим болуши керек?

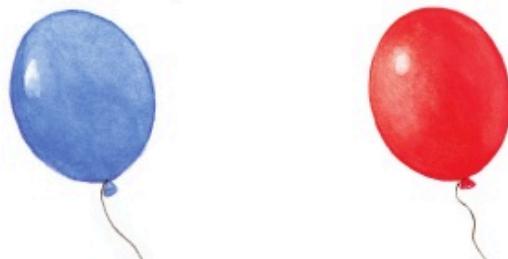

ХУЛАСӘ ДӘРИС.

Биз немини үгәндуқ?

1. Өтүлгөн һәрипләрни әскә елиңлар. Көк шар тутқанлар үзүк тавушларни, қызыл шар тутқанлар созуқ тавушларни ейтىңлар.

2. Сөзләр қайси вагонға лайиқ келидү?

3. Жүмлиләрни оқунұлар.

Арман, тап. Аман, тара. Марат,
мана партасы. Ата, мана тапан.

ХУЛАСӘ ДӘРИС.

Биз немини үгәндуқ?

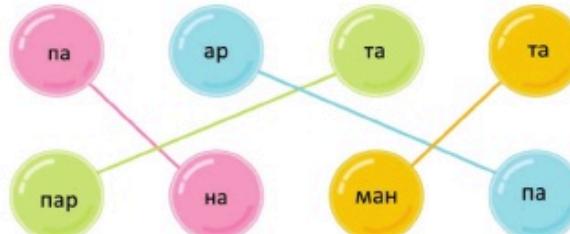

1. Ким көп сөз түзиуду?

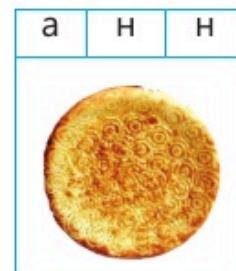
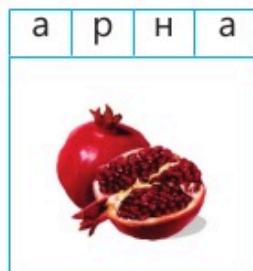
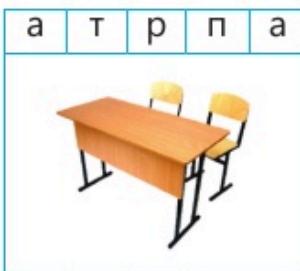
Н, Т, А, М, А, А, Н, П
Р, М, А, П, А, А, Р, Н

2. Оқындар. Бир сөзни тавушлуқ тәһлил қилинчлар.

3. Һәрипләрдин сөз түзүп оқындар, чиққан сөзләрни дәптириңларға йезинчлар.

4. Һәрипләрни оқындар. Мошу һәрипләрдин башлинидиған сөзләрни ойланылар.

Yy

y y

y

y

1. Оқуңлар.

ун	ур	ту-мар
ут	тур	түл-пар

2. Мәтінни тиңшашылар.

Уга

Учқун билән Утуқ уга ясиди. Улар ясиған угини дәрәкқә илди. Угини көрүп, қушлар хошал болди.

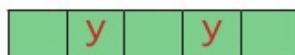
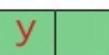
 y

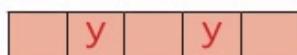
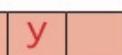
 y

 y **y**

3. Баш қақмақтарни толтурушқа тиришиңлар.

 y **y**

 y **y**

1. Оқуңлар.

ун	тур	нур	А-руп
ну	тут	пут	Му-рат

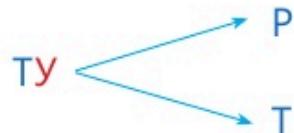
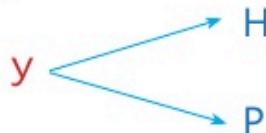

2. Жұмлайларни оқуңлар.

Мурат, мана тумар. Нурум, тур. Аруп,
тут. Апа, мана ун.

3. Сөз түзүңлар.

4. Ребусни йешиңлар.

УСТ

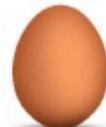
- Чиққан сөzlәрни тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

У

У

У

л л

л л

1. Оқуңлар.

ла	мал	та-ла	лам-па
ал	тал	ла-та	пал-та
лу	а-ла	ал-ма	ал-тун

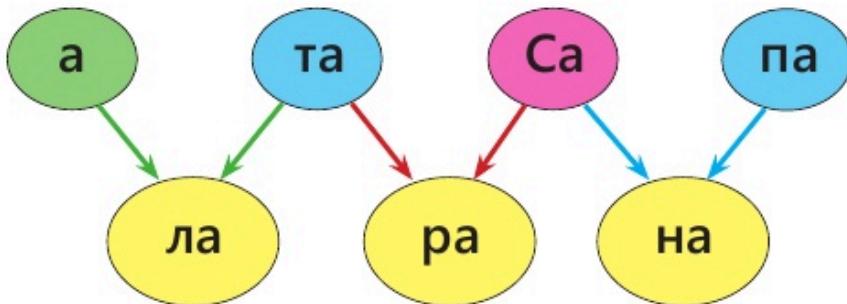
2. Мәтінни тиңшашылар.

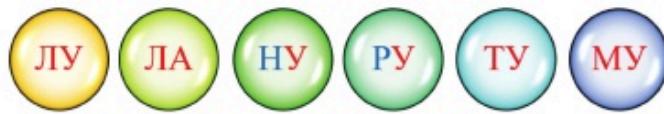
Көл

Лутпулла белиқ тутушқа көлгө барди. У көп белиқ тутти. Лутпулла белиқ тутушни яхши көриду.

3. Тез оқуңлар.

1. Оқуңлар.

Нур-лан	Му-рат	Лут-пул-ла
---------	--------	------------

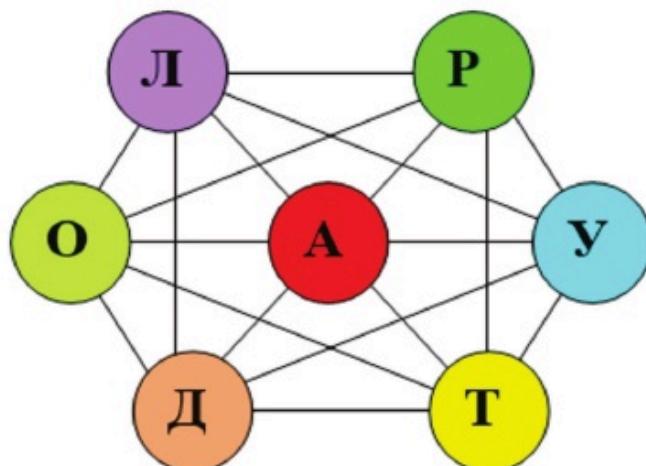

2. Жұмлиләрни оқуңлар.

Анар, алтун ал. Лутпулла, мана палта. Аруп, мана алма. Нурлан, лампа ал. Апа, мана лата.

3. Һәрипләрни сизиклар арқилик қошуңлар. Қанчә сөз оқалайсиләр?

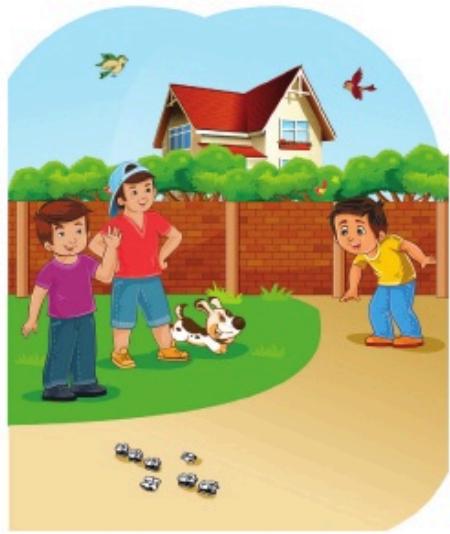

O o

O o

10

1. Оқуңлар.

от	о-ра	но-та	то-нур
он	о-тун	по-та	то-мур

2. Мәтінни тиңшашылар.

Ошуқ

Ошуқ – миллий оюнларниң бир түри. Уни бирнәччә бала ойнайды. Ораз, Оғуз, Обул вә Османлар ошуқ ойниди. Оюн қизиқ өтти.

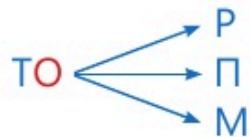
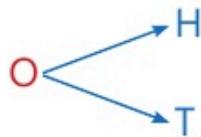

3. Жүмлиләрни оқуңлар.

Полат, [] олтар. Мома, мана орун. Аруп, отун ал. Нурум, мана нота. Арман, пота ал. Наман, мана апорт.

4. Сөз түзүңлар.

ПО ТО НО РО МО ЛО

1. Оқуңлар.

о-ма	о-рун	по-лу	ор-ман
------	-------	-------	--------

2. Рәсимгә қарап, схема бойичә ихчам мәтин түзүнлар.

Мана орман. Орман . Орман –
.

3. Партидаш достуңлар билән издиниңлар.

	о	
о		

	о	
о		

C c

C c

1. Оқуңлар.

су	сат	са-ат	со-ал	са-ман
сот	сан	со-ра	са-ра	сам-са

2. Мәтінни тиңшашылар.

Севәт

Севәт – һәрхил нәрсиләрни сақтайтиған қача.
Севәткә жип, оюнчук, мевә-чевә вә көктат салиду.
Севәтни йеқинлиримизға соға қилишқа болиду.

3. Схема арқилиқ соалларниң жағавини ейтіңдер.

– Бу немә? – – .

– Нәччә севәт? – .

– Севәттә немиләр бар? – .

– Сәвзә қандақ? – .

4. Жүмлә түзүңдер.

СА СО СУ ЛА ЛО ЛУ

1. Оқуңлар.

сал	су-лу	то-рус	ас-ман
-----	-------	--------	--------

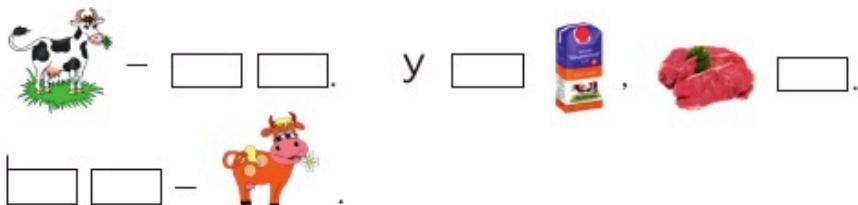
2. Мәтинни тиңшап, сөзләп беришкә тәйярлиниңлар.

Сийир

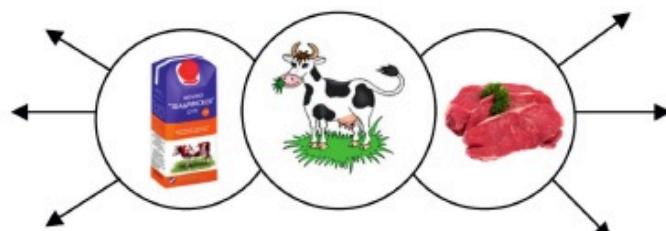
Сийир – өй һайвини. У адәмгә сүт, гөш бериду. Адәмләр унинға йәм, чөп берип бақиду. Сийир әтиязда төлләйду. Сийирниң балиси – мозай.

3. Балилар, Садир билән Семәткә мәтинни сөзләшкә ярдәмлишәйли.

4. Сүт вә гөштин немиләрни тәйярлашқа болиду?

Д д

Д д

1. Оқуңлар.

дап	дас	до-ра	дос-тум
дан	дост	да-да	Да-на
дат	до-па	да-ла	Дас-тан
доп	ду-рус	ду-тар	до-ла-на

2. Мәтінни тиңшашылар.

Өмәк

Мәктивимиздә чалғу әсваплар өмиги бар.
Униңда домбра, дутар, дап челишни үгитиду.
Өмәкни Дастан мұәллим башқуриду. Өмәк әзали-
ри йеқинда концерт қойди.

3. Шеирни тиңшап, ядқа елишқа тиришиңлар.

Дутар

Сазчи қолға алғанда,
Булбул кәби сайрайду.
Мәрғуллитип чалғанда,
Жүрек-бағриң яйрайду.

Ташполат Намәтов

ДА ДУ ДО ПА ПУ ПО

1. Оқуңлар.

Дас-тан	Да-на	Нур-дун
---------	-------	---------

2. Рәсим, схема вә сөзләрниң ярдими арқылы достлар тоғрилиқ сөзләп берінлар.

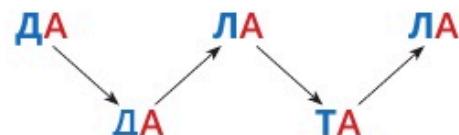
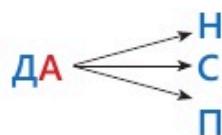

Достлар

Дастан, Дамир – достлар. Дамир
Дастан .

3. Сөз түзүнлар.

Ии

И и

И

1. Оқуңлар.

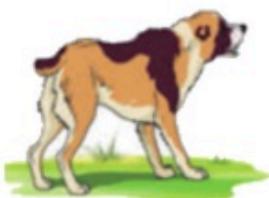
ил	сим	и-лим	И-мин
ин	пил	и-лан	И-пар
ис	тил	и-сим	Ил-дар

2. Тиңشاңлар. Сөзләп беришкә тиришиңлар.

Ишт

Қәйсәрниң Шарик дегэн ишти бар. У һәр күни иштини сәйлигә елип чиқиду. Ишт – адәмниң дости. У өйни күзитиду. Овчиларға ярдәмлишиду. Үгитилгән иштлар чегарини сақтайду.

сәзгүр

1. Оқуңлар.

сир	и-ним	ти-лим	си-мап
лим	ди-лим	ли-мон	си-нип

2. Жұмлайлар оқуңлар.

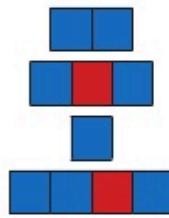
Имин, мана синип. Ипар, лимон ал. Садир, Илдар апорт алди. Иним «5» алди. Мома, мана пил. Имамдун, мана илан.

3. Сөз түзүнлар.

4. Лайиқлаштуруңлар.

Й Й

Й й

Й	Р	Б
---	---	---

Б	Р	Й
---	---	---

1. Оқуңлар.

ай	сай	ой-ла	сай-ра
ой	сой	ой-ма	са-рай
лай	тай	ой-на	ой-ман
йол	той	А-йим	пий-ма

2. Мәтінни тиңшашылар.

Тай

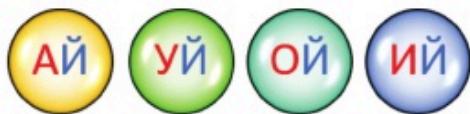
Бу – Йолдаш. У йеңи туғулған тайға дайим ғәмхорлуқ қилиду. Сүт, су, чөп бериду. Йолдаш тайға «Аққашқа» дәп нам бәрди.

- Силәр жәнисарларни яхши көрәмсиләр?
- Уларға қандақ ғәмхорлуқ қилисиләр?

3. Жұмлиләрни оқуңлар.

Ата, мана тай. Сара, мана ай. Ай толди. Майра доп алди. Йол ойман. Момам пийма алди. Апам май алди. Айим, самса ал.

1. Оқуңлар.

йод	үй	Рай-дин
май	пай	Сай-рам

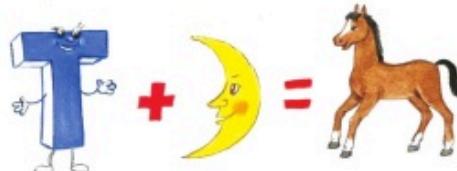
2. Рәсим, схема вә сөзләрниң ярдими арқылық йезида туридиған момаңлар һәккидә сөзләп берин්лар.

Бу [] момам. Момам тиним тапмай [].
Момам – [] инсан. Момамни [].

4. Тепиңлар. «Т» қешиға «АЙ» келип, чиқип кәлди «...» болуп.

- Тай сөзини тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

Ққ

Ққ Ққ

Қ Қ

Қ Қ

1. Оқуңлар.

қар	қа-мақ	қо-рай	қа-ра
қан	қа-нат	қо-сақ	қар-мақ
қой	қас-қан	қо-руқ	қо-рай
қол	қис-мақ	тий-мақ	қу-лақ
қүй	қай-там	пай-пақ	қа-қи-ра

2. Мәтінни тиңшаңлар.

Қача-қомұч

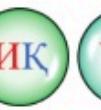
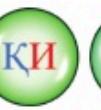
Қәлбинур билән Қәлбиназ – һәдә-сиңиллар. Улар дайим аписиға ярдәмлишиду. Кәчки тамақтын кейин, қача-қомұчларни жүйиду. Улар сәрәмжан қизлар.

3. Жүмлиләрни оқуңлар. Қариқаттын немиләрни тәйярлайды?

Апам қариқат алди. Қариқат пайдилик.

1. Оқуңлар.

Қа-сим	На-дир	Қай-рат	Ақ-там
Қа-дир	Са-дир	Қанат	Қос-та-най

2. Жұмилләрни оқуңлар.

Қасим қудуктын су алды. Надир қой бақти. Қанат Қостанайды болди. Садир тай минди.

3. Ресимгә қарап, мәтін түзүңлар. Дәл-дәрәқләрни қандақ пәрвиш қилисиләр?

4. Һәрипләрни пайдилинип, һәрхил сөзләрни тепиңлар.

Ш Ш

Ш ш

1. Мәтінни тиңшаңлар.

Шарванәм бұғүн йеттігә толди. Униңға достлири шар соға қилди. **Шарванәм** шарларни қолиға еливеди, бир шар «ш-ш-ш-ш» деген тавуш чиқирип, йәргә чүшүп кәтти.

- Йәргә чүшүп кәткән шар қандақ тавуш чиқарди?
- Шу тавушни ейтіңдер.

2. Оқуңлар.

шар	қаш	шота	шамал
шир	шам	паша	шаптул

3. Жүмлиләрни оқуңлар.

Аш пишти. Ана ашни алди. Анар, ашни ал. Аш татлиқ.

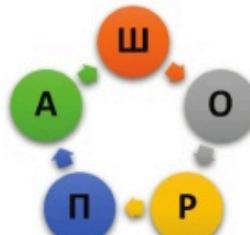
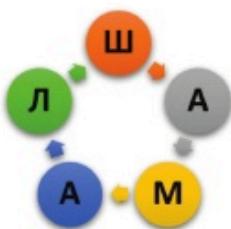

1. Оқуңлар.

шар	ша-ма	шап-тул	Йол-даш
қиш	шор-па	ма-ши-на	Таш-по-лат
таш	тош-қан	таш-па-қа	Ши-рин-ай

2. Сөзләрни оқуңлар.

3. Йеңилтмашни тиңشاңлар вә ядқа елишқа тиришиңлар.

Ширда бар, тайда йоқ.
Шамда бар, айда йоқ.

4. Рәсимләрдиң нәрсиләрниң намини атаңлар. Шу сөзләр билән жүмлә түзүңлар.

Ee

E e

E E

E E

1. Оқуңлар.

е-риқ	қе-риқ	те-атр
е-йиқ	те-риқ	қе-рин-даш
бе-лиқ	қе-тиқ	те-пиш-мақ

2. Мәтінни тиңшаңлар.

Ейиқ

Ейиқ һәсәлни яхши көриду. У бир күни һәсәлниң пурғанын сезип қалди. Һәриләр уғисиға келип, һәсәл елип қачти. Һәриләр ейиқни қоғлиди.

3. Көп чекитләрниң орниға тегишлиқ һәрипләрни қоюп, сөзләрни оқуңлар. Һәр сөздә нәччә тавуш, нәччә һәрип бар? Ениқлаңлар.

4. Жұмиләрни оқуңлар.

Ташполат сериқ қериндаш алди. Дадам белиқ тутти. Қетиқ пайдилиқ. Мурат тепишмақ йошурди.

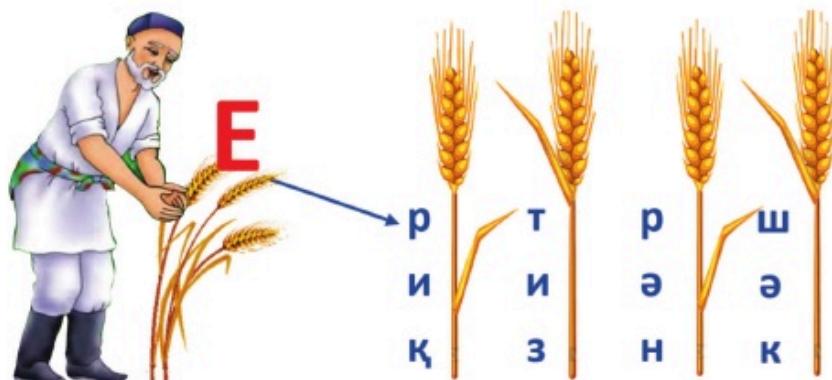

1. Оқуңлар.

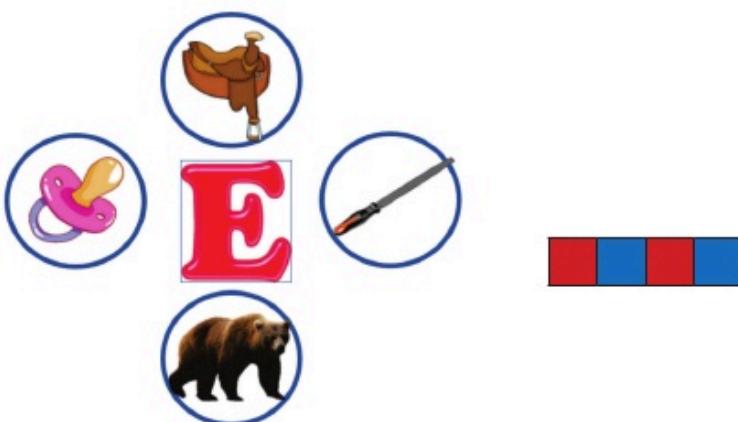
Ернар ериқтін су алди. Марат териқ сетип алди.
Дадам пишқан беликни йеди. Белиқ пайдилиқ таам.

2. Деханниң қандақ сөзләрни ейтқанлиғини тиң-
шаңлар. Шу сөзләрни пайдилиніп, «Дехан әмгиги»
мавзусиға мәтін түзүңлар.

3. Ресимләрдики нәрсиләрниң намини атаңлар.
4 тавуш, 4 һәриптин ибарәт сөзләрни ениқлаңлар.
Шу сөзләрдин жұмлә түзүңлар.

Ә Ә

ә ә

1. Оқуңлар.

пәй	ә-ла	әл-ләй	дә-рәқ
нәй	ә-тә	қә-ләй	қә-ләм
сәй	ә-тир	пә-ләй	дәп-тәр

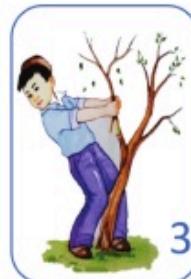
2. Мәтінни тиңшашылар.

Ләгләк

Летип дадисиниң ярдимидә ләгләк ясиidi. Униң ләглиги егиз учти.

3. Рәсимгә қарап, әдәплик қилиқтарни ейтип көрүңлар.

1

2

3

4

тә

пә

нә

мә

дә

қә

сә

шә

1. Оқуңлар.

бәш	әл-лик	те-рәк	Сә-нәм
қәнт	ә-тиր	кәт-мән	Әс-қәр
мә-лә	тә-тил	му-әл-лим	Әл-қәм

2. Оқуңлар.

қәнт елиниду.

пайдилик.

3. Рәсим, схема вә сөзләрниң ярдими арқылы җүмлә түзүңлар.

Момам

Апам

Һәдәм

Бовам

алди.

4. Тиңшаңлар. Тез ейтип көрүшкә тиришиңлар.

Әдәплик бала – әлгә үлгә,

Әдәпсиз бала – әлгә күлкә.

Кк

Кк

1. Оқунұлар.

а-ка	ко-ра	ке-сәк	как-кук
ка-ла	ке-мә	ки-тап	кәп-тәр
ки-но	кир-пә	мәк-тәп	кәт-мән

2. Мәтингни тиңшашылар.

Китапхана

Бизниң мәктәптә чоң китапхана бар. У йәрдә китаплар нурғун. Маңа рәңлиқ вә рәсимлиқ китаплар яқиду. Мән китап оқушни яхши көримән.

3. Тиңшашылар. Ядқа елишқа тиришиңдар.

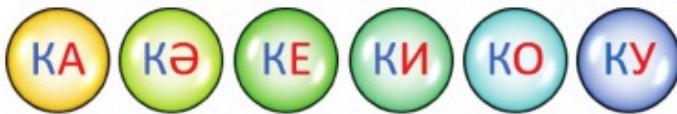
Китавимни авайлап,
Житмай, пакиз тутиимән.
Һәрким көрсә зоқлининп,
Достум охшаш күтимән.

Жәмшият Розахунов

- Рәсимләргә қараңдар. Ба-лиарниң иш-һәриkitидә қандақ пәриқ бар?

1. Оқуңлар.

е-кәк	мам-қап	кәп-тәр	Кас-пий
ду-кан	кәт-мән	ке-пи-нәк	Ка-мал

2. Тиңшаңлар.

Тоқтар Аубакиров – елимизниң түнжы кайнатчиси. У 1991-жили 2-октябрьдә кайнатқа учти.

Талғат Мусабаев Қазақ елинин иккінчи кайнатчиси. У кайнатта үч қетим болди.

Айдын Айымбетов – елимизниң үчинчи кайнатчиси.

3. Шеирни тиңшаңлар.

Чарлап улар Күнни, Айни,
Юлтузлар нахисин тиңшайду.
Байқоңыр мәйданидин
Кемиләр атлиниду.

Фариза Оңғарсынова

4. Сөз, схемини пайдилинип оқуңлар.

Кайнатчилар асман бошлуғини .

Бб

Б б

1. Оқуңлар.

бал	бә-кә	ба-тур	бе-лиқ
бәл	ба-ла	бу-лақ	бул-бул

2. Мәтингни тиңшаңлар. Мәзмунини сөzlәп бериш-кә тиришиңлар.

Бүркүт

Бу – бүркүт. Бүркүт жиртқүч қуш. Бүркүтниң көзи өткүр. У егиз таққа уга салиду. Уни адәмләр қолға үгитип, овда пайдилиниду.

3. Жүмлиләрни түзүңлар.

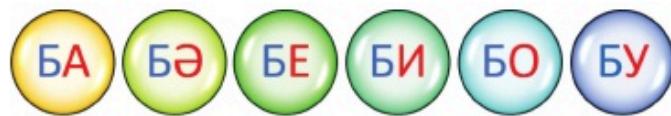

Тирәк сөzlәр: озуқлиниду, қоғдашқа елинған.

4. Жүмлиләрни оқуңлар.

Булбул дәрәккә қонди. Билал бәш алди. Барат булақтын су тошуди. Асманни қара булат қаплиди.

1. Оқуңлар.

бәт	бе-дә	Ба-рат
баш	бол-қа	Бо-лус

2. Мәтингни оқуңлар.

Бостан математика пәнидин «5» алди. Барат «...» алди. Бостан Баратқа математика пәнидин ... бәрди.

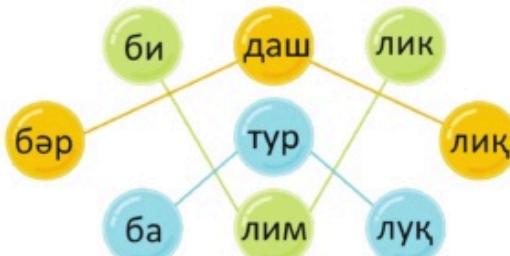
3. Боваңлар һәкқидә сөзләп беріңлар. Схема вә сөзләрни пайдилининп, жүмлиләрни түзүңлар.

Бу - . У - улақ
 .

4. Сөзләрни оқуп, мәнасини билип елиңлар.

F f

f z

1. Оқуңлар.

тағ	ғо-ра	та-ғақ	ор-ғақ
ғар	оғ-лақ	буғ-дай	нағ-ра
бағ	та-ғар	қо-ғун	қар-ға

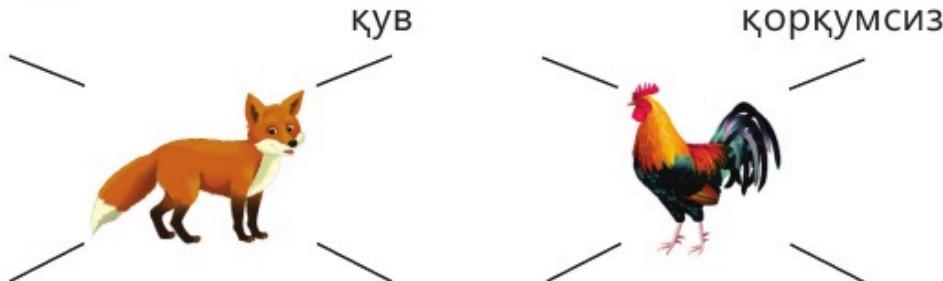

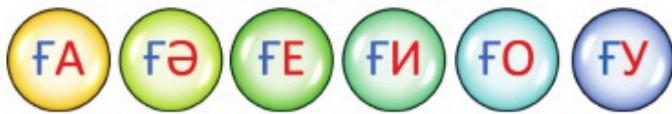
2. Мәтінни тиңшашылар.

үстидә олтарған көрүп, уни ту-
туп йемәкчи болди. У аста йениға кәлди.
 алдап, йәргә болди.

- Мәтінни давамлаштуруп көрүңлар.

1. Оқуңлар.

Fa-лип	Fо-пур	Fәй-рәт	Fу-лам-дун
--------	--------	---------	------------

2. Оқуңлар.

Фопур, қара! Бу – . Қоғун тәмлик. У серик,
[] , [].

3. Рәсимгә қарап, жүмилләрни түзүңлар.

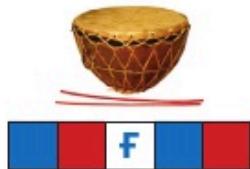

- Оғлақ сөзини тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

[]	[]	[]	[]	[]
-----	-----	-----	-----	-----

4. Рәсимләргә қарап, нәрсиләрниң намлирини ей-тиңлар. Тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

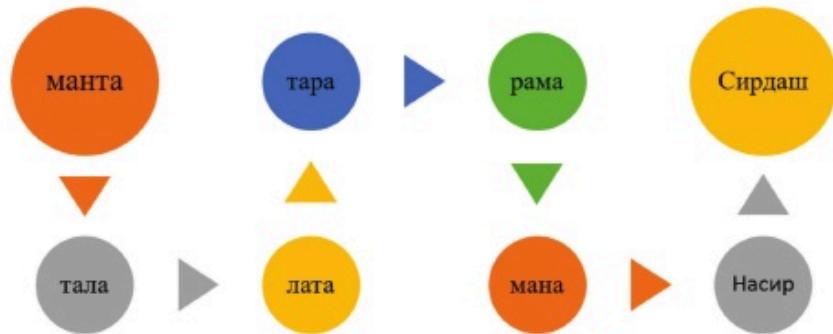

ХУЛАСӘ ДӘРИС. БИЗ НЕМИНИ ҮГӘНДҮК?

1. Оқуңлар.

2. Бәлгүләрни һәрипләргә алмаштуруп, сөзләрни оқуңлар.

К П Г И Й Л Р А Қ Ә

3. Оқуңлар. Сөзләрниң боғум санини ениқлаңлар.

ора
К ала
ит

риқ
Е шәк
рән

ай
М әй
әш

ла
Ә тә
тиր

4. Боғумға бөлүңлар вә тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

Алма, шар, дәрәк, қақира, Бостан, соғ.

ХУЛАСӘ ДӘРИС

БИЗ НЕМИНИ ҮГӘНДУҚ?

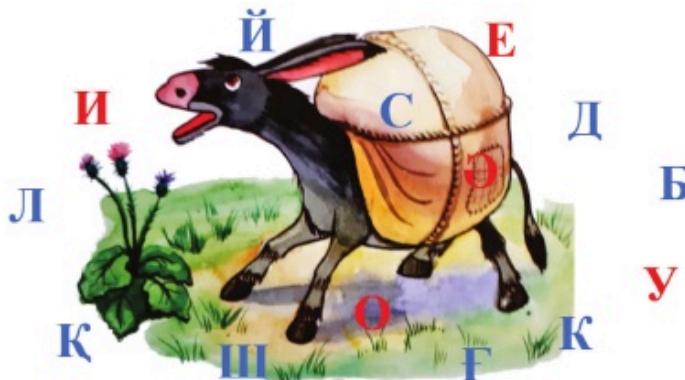
1. Сөзләрни оқуңдар.

F		P		I
K	O	L	S	I
L			R	A

2. Һәрипләрни оқуңдар. Мошу һәрипләрдин башлинидиған сөзләрни ойлаңдар. Жүмлиләрни түзүңдар.

3. Һәрип вә санларниң ярдими арқылық сөз түзүңдар.

a	и	л	ә	т	ч	н	ұ	ш	м	п
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11

1	3	10	1

1	3	2	6	1

7	4	9	11	8

3 3

3 3

1. Оқуңлар.

ғаз	саз	йе-за	ғо-раз	Әзиз
қиз	та-за	қе-за	қә-ғәз	Зу-нун
туз	ла-за	қо-за	зи-ғир	Зо-рәм
тиз	е-тиз	қә-пәз	зәм-бил	За-ми-рәм

2. Мәтінни тиңшашылар.

Зәрәпә

Закир бовиси билән һайванатлар беғиға барди.
У бойи егиз бир һайванни көрди. Бу зәрәпә еди.
Закир зәрәпәгә узақ қариidi.

3. Оқуңлар.

Зәйнәп лаза тазилиди. Зунун қоза бақти. Қазанда тамақ қайниди. Апам тамаққа туз салди.

1. Оқуңлар. Қандақ тавушлар өзгәрди?

биз	саз	қе-риқ	қо-ра	о-зуқ
сиз	соз	те-риқ	то-ра	о-руқ
тиз	сөз	се-риқ	со-ра	қо-руқ

2. Шеирни тиңшап, ядқа елишқа тиришиңлар.

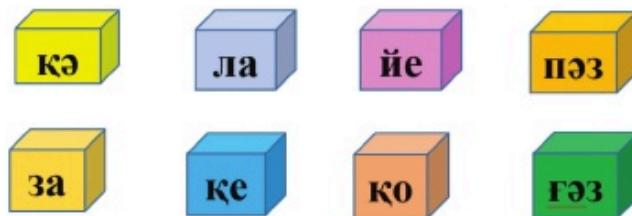
Күн-түн санап өсисән,
Соғуқ суни кечисән.
Керәкку саңа күтүм,
Тәйяр туриду сұтүң.

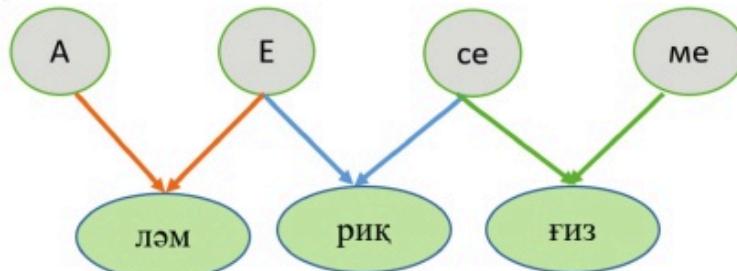
T. Едилбаев

3. Сөз түзүңлар вә уларни жүмлә ичидә көлтүрүңлар.

4. Сөзләрни оқуңлар.

ЧЧ

Ч ч

1. Оқуңлар.

чач	чим	ча-пан	че-ләк	Чи-мән
чақ	cho-ка	қо-чақ	чой-ла	Че-ләк
чай	чи-нә	по-чақ	чәй-нәк	Чол-пан
чәм	ча-на	мон-чақ	че-кәт-кә	Чим-кәнт

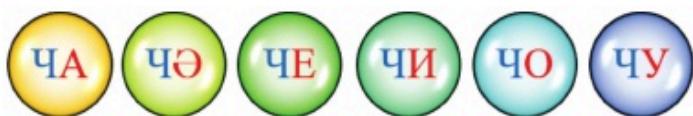
2. Мәтінни тиңшашылар.

Олимпиада чемпиони

Сиднейда олимпиада өтти. Униңға спортчилар қатнашты. Олимпиадада боксчи Бекзат Саттарханов ғалибийеткә йәтти. Қазақстанлиқ боксчи олимпиада чемпиони аталди.

1. Оқуңлар.

чек	поч-та	чем-пи-он	че-мо-дан
-----	--------	-----------	-----------

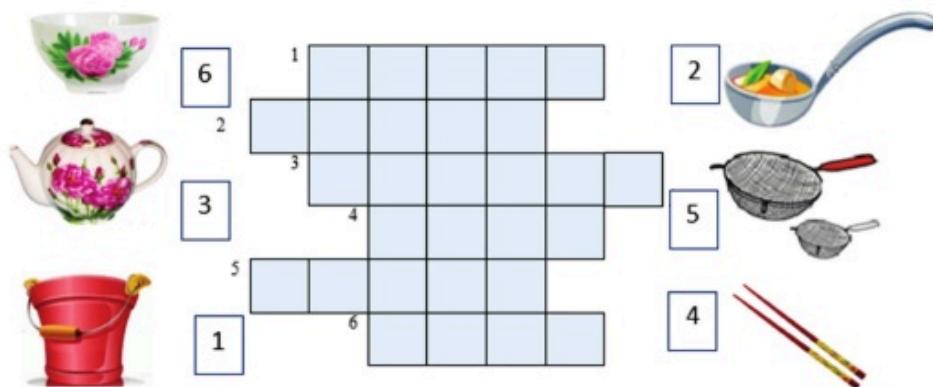
2. Мәтингни оқуңлар.

Достлар

Чолпан билән Чимән – достлар. Чолпан йезида туриду. Улар учур йоллаш арқилиқ сөзлишиду. Тәтилдә Чимән достиға келиду. Улар биллә дәм алииду.

3. Кроссвордни тепиңлар. Рәсимдикі нәрсиләр бир сөз билән қандақ атилиди?

Г Г

Г г

1. Оқуңлар.

гимн	ги-ләм	бе-гиз	мо-гу
газ	ге-зәк	әг-ләк	гло-бус
гәп	ге-зит	әм-гәк	ги-та-ра

2. Мәтінни тиңшашылар.

Гимн

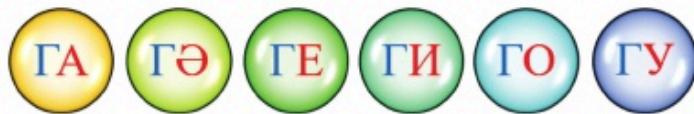
Гимн – рәмз. У мусабиқиләрдә челиниду. Пәхир түйғусида орунлиниду.

Һәрбір оқуғучи елемизниң Гимнини ядқа билиши керек.

3. Бөғумларни оқуңлар, сөз түзүңлар вә уларға жүмлә ойлаңлар.

1. Рәсим вә схемиларниң ярдими билән ихчам мәтингүзүлдөр.

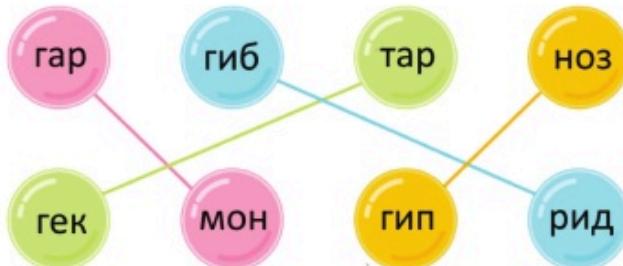
Айнисәм тәрди. Гайит
намини ейтти:

– Бу – әтиргүл, бу болса,

- Силәр қандақ гүлләрниң намины билисиләр?

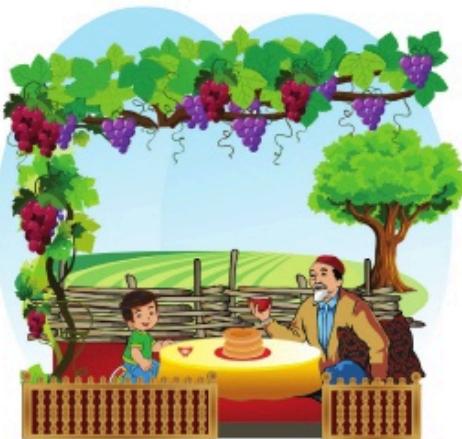
2. Оқуңулар.

Ң

Ң

1. Оқуңлар.

мәң	таң	каң
кәң	туң	саң
чаң	тоң	чоң

2. Тиңшаңлар, сөзләп беришкә тәйярлиниңлар.

Бараңлық

Бийил бовам билән дадам бараңлық ясиди. Униң ичи салқин. Момам бараңлық әтрапида қапақ чөмүч өсәрди. Бараңлықта жоза бар. Биз бараңлық астида чай ичимиз.

3. Тиңшаңлар. Қандақ сөзләрдә «ң» тавушини аңлатысиләр?

«Таң» дегән сөздә «ң» бар,
«Маң» дегән сөздә «ң» бар.
«Аң» дегәнчү? – Эқилдур,
«Чоң» дегән сөздә «ң» бар.

1. Оқуңлар.

ба-раң	бу-лун	қоң-ғуз	де-ңиз	қоң-ғу-рақ
--------	--------	---------	--------	------------

Сиңил

Ме-ниң сиң-лим
Се-ниң сиң-лиң
Ү-ниң сиң-ли-си

Қоң-ғу-рақ

қоң-ғу-ри-ғим
қоң-ғу-ри-ғиң
қоң-ғу-ри-ғи

2. Һәрипләрниң орнини төпип, сөз түзүңлар.

әйнә○

та○ақ

ча○

к й ғ

○өйнәк

о○мақ

қо○ун

3. Схемиға мувапиқ келидиған үч жүмлә түзүңлар.

_____ .

алди	тартти	Полат	Дадам	су
ат	буғдай	қүйди	ун	минди

Аң Әң Ең Иң Оң Үң

1. Оқуңлар.

тиң	каң	бу-луң
чиң	таң	ләң-мәң
чаң	туң	поң-зәк

2. Жұмиләрни оқуңлар.

Йәр тоңлиди. Әтрапни чаң басты. Балилар чаңғы тейилип ойниди.

3. Тийинға яңақларни жиғишқа ярдәмлишиңлар. Орни алмашқан һәрипләрни төпип, ейтіңлар.

4. Схема бойичә жұмиләрни оқуңлар.

Мениң
Сениң
Үниң → бар.

Y Y

y y

K K

Y Y

1. Оқуңлар.

γн	сүт	γс-тәл	кү-чүк
күз	γ-зүк	сүз-мә	күч-лүк
күн	γ-зүм	түл-кә	бүр-күт

2. Тиңшаңлар. Мәзмунини сөzlәп бериңлар.

Үзүм

Үзүмниң һәрхил түри бар. Үзүмдин киш-миш тәйярлайды. Үзүм шипалиқ өсүмлүк. Униң узунлуғи 40 метрға йетиду.

Үзүм сөзини тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

Y Y

3. Оқуңлар. **Y** тавуши сөzlәрниң қайси боғумида кәлгәнлигини ениқлаңлар.

Дадам өтүк сетип алди. Үмүт дан бәрди.

1. Оқуңлар.

Ү-мұт	Ү-зәр	Ү-сән	Үн-чәм
-------	-------	-------	--------

2. Мәтингни оқуңлар.

Сәйлә

Үзәр, Үнчәм, Үсән орманға барди. Улар орманда түлкини байқиди. Орманда түрлүк нәрсиләрниң үнлирини аңлиди. Орман – бизниң байлиғимиз. Уни қоғдашни билиңлар.

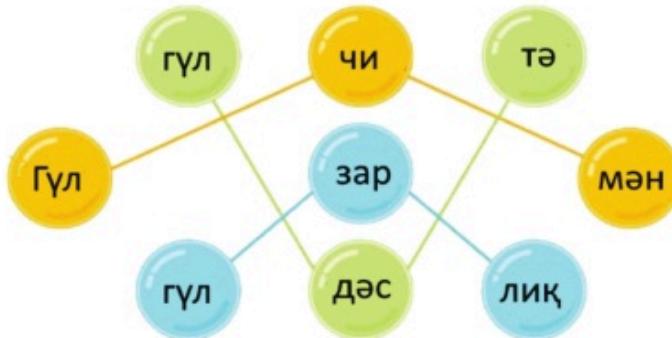
3. Берилгән сөзләрни оңға вә солға оқуп көрүңлар.
Немә байқидиңлар?

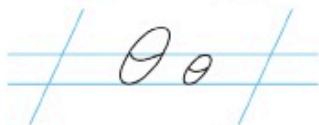
апа	ала	сус
ата	ара	ини
ака	нан	қириқ

4. Оқуңлар.

Ө ө

1. Оқуңлар.

өй	бек	өш-кә
көз	ө-гүз	өм-чүк
сөз	ө-рүк	бөл-мә
чөл	ө-дәк	кө-мүр

2. Мәтингни тиңшашылар.

Өшкә

Өшкә – өй һайвини. У бизгә сүт, жуң бериду.
Өшкинин ғаласи оғлақ дәп атилиду.

3. Тавушшуқ тәһлил қилиндар.

4. Қандақ һәрипләр алмашти?

өт – от

сөз – соз

өй – ой

бөл – бол

БӨ КӨ ТӨ ЧӨ СӨ ПӨ

1. Оқуңлар.

Ө-сәк	Ө-мәр	Өр-кәш	Өс-кә-мән
-------	-------	--------	-----------

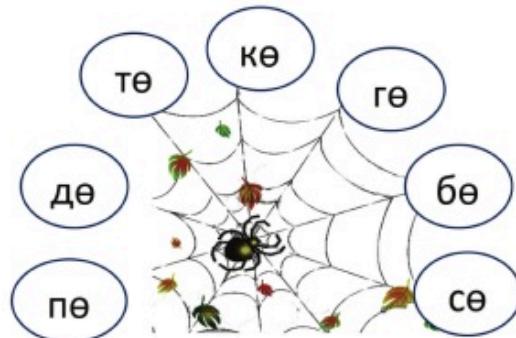
2. Рәсим бойичә мәтинни давамлаштуруңлар.

Көл бойида

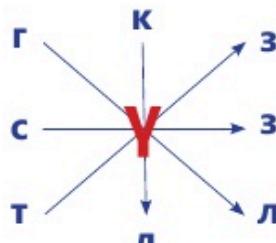
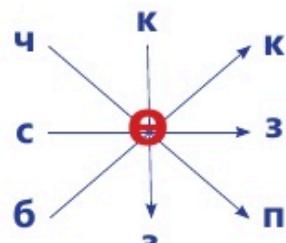
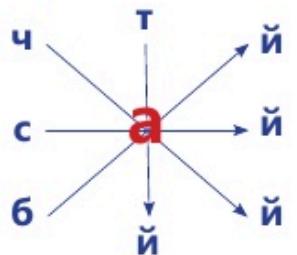
Өмәр билән Өркәш көлгә белиқ тутушқа берип, өдәкләрни көрүп қалди... .

3. Өмчүккә ярдәмлишиңлар, боғумлардин сөз түзүңлар.

4. Сөzlәрни оқуңлар. Тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

ХУЛАСӘ ДӘРИС. БИЗ НЕМИНИ ҮГӘНДҮК?

1. Рәсимдики нәрсиләрниң намини дәптириңларға йезинىлар.

2. Сөзләрни схемиға мувапиқ орунлаштуруңлар.

қанат

--	--	--	--	--

самса

--	--	--	--	--

долана

--	--	--	--	--	--

3. Бөгүмлардин сөз түзүп оқуңлар.

ка

ла

за

ча

на

зук

да

да

на

4. Сөзләрни боғумларға бөлүңлар.

Қара, илан, белик, саман, долана, қақира, орун.

“”

+

=

ХУЛАСӘ ДӘРИС. БИЗ НЕМИНИ ҮГӘНДҮК?

1. Чүшүп қалған һәрипләрни ениқлаңдар.

а....а, т....п, н....н, та...., та....а, а....ар, п...т, н...р.

2. Нәрсиләрниң намини боғум схемисида көрситіңдер.

3. Жаниварларниң намини төпіндер.

blue	red	blue
------	-----	------

red	blue	red	blue
-----	------	-----	------

blue	red	blue	red
------	-----	------	-----

4. Сөзләрни оқуңдар. Улардин жүмлиләрни түзүңләр. ғек жөнини тавушшуқ тәһлил қилиңдер.

ғо

тәк

ғе

жүн

ғәл

жәк

қар

ра

нағ

ғұн

қо

ға

--	--	--	--	--

ХУЛАСӘ ДӘРИС. БИЗ НЕМИНИ ҮГӘНДҮК?

1. Мәнаси жәһәттін бир-биригә йеқин сөзләрни тапиңдар.

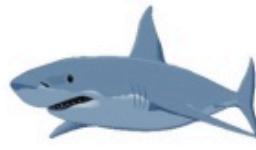
ЧАҚ
ШАРФ
СТАКАН
ДӘРӘҚ

БӨК
СУ
МАШИНА
ШАХ

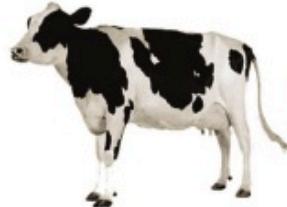

2. Тапиши мақларниң жағавини тапиңдар.

Чиши көп, бирақ тамақ йемәйду.

Өзи ала, йәйдіғини йешил, беридіғини ақ.

X x

X x

1. Оқуңлар.

2. Мәтінни оқуңлар. Силәр мома-бовилириңларға қандақ хәт язисиләр?

Хәт

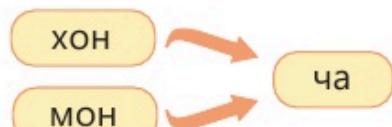
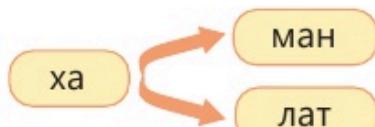
Хелил момисиға хәт йоллиди. Узун өтмәй, йезида туридиған момисидин хәт алди. Хәттә момиси «Аз күндә келимән», – дәп йезипту.

- Һазир адәмләр қандақ хәт йезишиду?

3. Оқуңлар.

Ж ж

Ж ж

1. Оқуңлар.

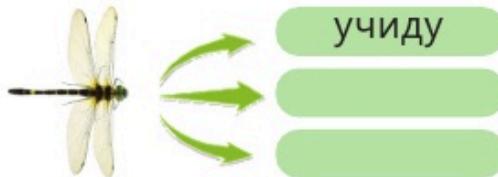
жил	жут	жи-ғин
жит	жүк	жиң-нә
жип	жу-та	жу-рәк

2. Оқуңлар.

Жиңналғуч

Жиңналғуч – наһайити иштик учидиған жиртқүч һашарәт. Униң икки сүзүк қанити, йоған икки көзи бар. Алтә пути болиду. У ушшақ һашарәтләр билән озуқлиниду.

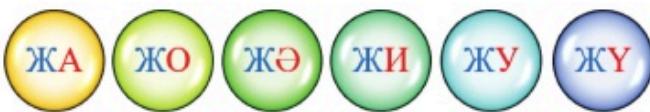

- Жиңналғуч сөзини тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

3. Тиңшаңлар. Қайси тавуш тоғрилиқ гәп болуватиду?

Жилда бар, һәптидә йоқ,
Журналда бар, дәптәрдә йоқ.

1. Оқуңлар.

жуң	жул-ғұн	жил-на-мә
жү-гән	жу-муқ	жи-гир-мә
жур-нал	жут-даш	жинң-нал-ғұч

2. Мәтінни оқуңлар.

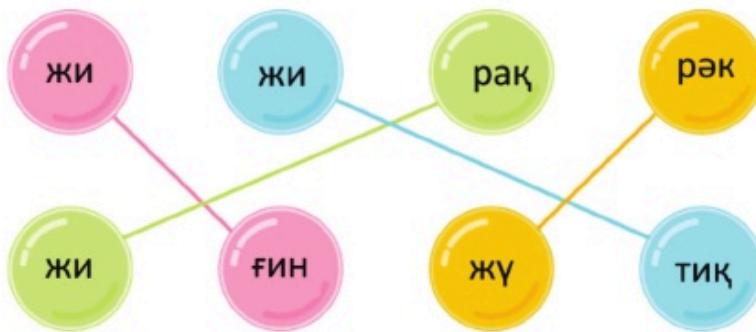
Назира билән Хатәм «Балдырған», «Ғунчә» балилар журналлириға йезилди. Улар журналларни сөйгп оқуиду. Оқуғанлирини достлириға ейтип бериду.

- Силәр қандақ гезит-журналларни оқыйсиләр?

3. Сөзләрни оқуңлар, жұмлә түзүңлар.

4. Ошуқ сөзни тепиңлар. Бу сөзниң немишкә артуқ екәнлигини дәлилләңлар.

Көл, тағ, деңиз, ай, күн, дала, орман, жиңнә.

h h

h h

1. Оқуңлар.

hə-cəl	hal-қа	həй-kəл	he-ta-xun
he-sap	ho-sul	ha-sha-rət	he-ni-pəm
hə-pүп	hos-ma	ha-gan-cha	Ma-hi-rəm

2. Мәтінни оқуңлар.

həcəl hərisi

həcəl hərisi – haшарəт. У адемлəргə həcəl бे-риду. həcəl hərisиниң төрт қанити бар. Артқи қа-натлири алдинқи қанатлиридин кичик болиду.

3. Төвәндикси сүрəтлəрниң охашлиғи билəн пəрқи-ни ениқлаңлар.

Я я

Я я

яз ят ян ям яп яш ял яқ

я

1. Оқуңдар.

си-я	бо-яқ	ял-ғуз	Я-син
я-қа	ял-пуз	ям-ғур	Ял-құн
ги-я	ян-чук	сә-я-һәт	Я-ди-кар

2. Оқуңдар.

Яйлақ

Ядикар язлиқ тәтилдә яйлаққа – бовисиниң йениға барды. Яйлақниң һаваси таза, әтрап яп-йешил. Бовиси билән Ядикар мални отлаққа йейип қоюп, таза һавада ғәплишиду.

3. Һәриптә йошурунған рәсимләрни атаңлар. «Я» тавуши сөзләрниң қайси боғумида келиватқиниға дик-қәт қилиңлар.

Ё ё

Ё ё

Ё

1. Оқуңлар.

ёл-ка	мон-тёр	ди-ри-жёр
ак-тёр	вах-тёр	са-мо-лёт
шах-тёр	шо-фёр	вер-то-лёт

2. Мәтінни оқуңлар.

Монтёр

Мениң акам – монтёр. Монтёр болуш асан әмәс.
У кечә-күндүз ишләйдү. Электр чириғиниң дайим
йенип турушида монтёрниң әмгиги чоң. Әтрап
йоп-йоруқ болса, қандақ яхши!

3. Сөзләрни тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

монтаж
вахтёр
шахтёр

--	--	--	--	--	--

Ф ф

Ф ф

1. Оқуңлар.

ка-фе	фер-ма	Фур-қәт
ко-фе	фир-ма	Фар-мен
фо-то	фут-бол	Фи-ру-за
фон-тан	фла-мин-го	фо-то-ап-па-рат

2. Мәтінни тиңшаңлар.

Футбол

Фурқәт, Фармен вә Әнсәр мәктәптә топ қурди. Фурқәт доп тепишни үгәнди. У узақ мәшиқтін кейин, футболни яхши ойнайдыған болди. Келәчәктә у футболчи болмақчи.

3. Оқуңлар.

Акам маңа фотоаппарат соға қилди.

ЮЮ

Ю Ю

1. Оқуылар.

о-юн	қо-юқ	Аюп
у-юл	ту-юқ	Ю-нус
бо-юн	юл-туз	я-ңи-ю
су-юқ	юм-шақ	па-ра-шют

2. Мәтінни оқуылар.

Парашиот

Парашиот күнлүккө (зонтқа) охшайды. У юмшақ гәзмалдин ясилиду. Парашиотни учқучлар учақлардин сәкригәндә, қоллиниду. Сәкригәндә, парашиот һәрикәтни астилитиду.

3. Жүмлә түзүндер.

Э Э

Э Э

1. Оқуңлар.

э-фир	э-ки-паж	эс-ка-ла-тор
эк-ран	эст-ра-да	экс-ка-ва-тор
э-лектр	э-ле-ва-тор	Эль-ми-ра

2. Мәтінни оқуңлар.

Экскаватор

Экскаватор – йәр колайдиған транспорт. Униң иоған чөмүчи бар. Экскаватор чоң өстәңләрни колашта, беналарни селишта пайдилинилиду. Экскаватор шундақла машиниларға жүк басиду.

3. Қайсиси электр буюмлири?

В в

В в

1. Оқуңлар.

2. Мәтингни оқуңлар.

Велосипед

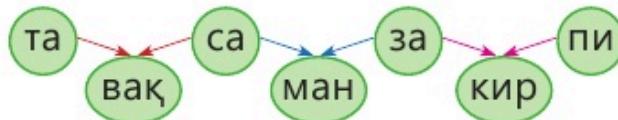
Велосипед – транспортниң бир түри. Мениң дәсләпки велосипедимниң нами «Балдырыған» еди. Һазирқи заманда хилму-хил велосипедлар бар. Велосипед миниш наһайити пайдилиқ.

3. Боғумлардин сөз түзүңлар.

4. Сөзләрни оқуңлар.

ВА ВО ВӘ ВИ ВЕ ВУ

1. Оқуңлар.

ва-за	са-вақ	ва-рақ	сәв-зә
ка-ва	та-вақ	ча-вак	се-вәт
һа-ва	ва-қит	та-вуз	Вә-тән

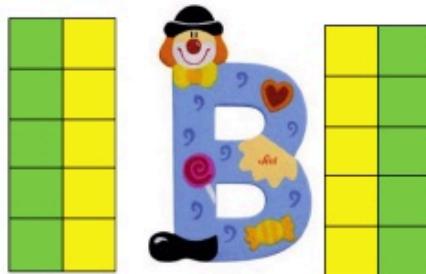
2. Мәтінни оқуңлар.

Йәкшәнбә күни еди. Мән, Вәли, Варис, Вақас вәлләй ойнидуқ. Ризвангүл билән Мерванәм гүләңгүчтә учти. Дәм елиш күни көңүллүк өтти.

3. Бош чақмақларни еғизчә толтуруңлар.

Ц ц

Ц ц

1. Оқуңлар.

цех	ци-линдр	ре-цепт	мо-то-цикл
цирк	кон-церт	стан-ци-я	а-ви-а-ци-я
це-мент	цир-куль	по-ли-ци-я	о-пе-ра-ци-я

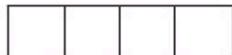

2. Мәтінни оқуп, мәзмунини сөzlәп бериңлар.

Цирк

Мән һәдәм билән циркқа пат-пат баримән. У йәрдә түрлүк һайванлар һүнәр көрситиду. Ширлар отлуқ чәмбәрдин сәкрәйду. Иштлар уссул ойнайду. Клоунлар көрәрмәнни күлдүриду.

- Цирк сөзини тавушлуқ тәһил қилиңлар.

3. Рәсимләргә қарап, жүмлиләрни түзүңлар.

Щ щ

Щу щу

1. Оқуңлар.

щука	щётка	лещь	борщ
------	-------	------	------

2. Мәтінни оқуп, мәзмунини сөзләп бериңлар.

Щёткилар

Щётка – тазилиқ васитиси. Щёткиниң түри көп.
 Бу – чиш . Бу кийим тазилайдиған .
 Бу – аяқ кийим . Бу гиләм тазилайдиған .

3. Шеирни ядқа елишқа тиришиңлар.

Щёткилар

Щётка, щётка, щёткилар
 Нәччә түрлүк щётка бар.
 Бири чишни тазилайду,
 Бири чаңни қоғлайду.

Ж ж

Ж ж

1. Оқуылар.

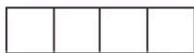
жо-за	жә-рән	жа-вап
жү-га	жиг-дә	бө-жән
жү-жә	ғе-жәк	жаб-дуқ

2. Мәтінни оқуп, мәзмунини сөзләп беріңлар.

Биз йезида туримиз. Йезида мал тутуш қолайлиқ. Мални дадам билән бовам күтүп, бақиду. Мән тохуларға дан беримән. Уларниң жүжилири бар. Жүжиләр мамуқ вә сериқ.

- Жүжә сөзини тавушлуқ тәһилл қилиңлар.

3. Шеирни тиңшаңлар.

Бу жүжә бәкму күчлүк,
Тухумни у йерип чиқти.
Чиқипла у һеч еринмәй,
Данни өзи терип йеди.

Ертай Ашықбаев

ЖА ЖО ЖӘ ЖИ ЖЕ ЖҮ ЖҰ

1. Оқуңлар.

Жәм-шит

Жө-һәр-гүл

Жа-һан-гир

2. Мәтингни оқуп, мәзмунини сөzlәп беріңлар.

Жоза

Мениң дадам – яғашчи. Мән дадамға ярдәм берімән. Дадам маңа жоза ясашни үгәтти. Жозини момам билән бовамға соға қилдим. Улар бәк хошал болди.

- Жоза сөзини тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

--	--	--	--

ыы

ыы

ы

ы

сы

зы

пы

мы

лы

ты

ры

1. Оқуңлар.

сыр

лы-жа

му-зы-ка

пы-ле-сос

2. Мәтінни оқуңлар.

Йеқинда лыжидин мусабиқә өтти. Униңға нұрғун спортчи қатнашти. Лыжа тейилиш пайдилиқ.

3. Ядқа елишқа тиришиңлар.

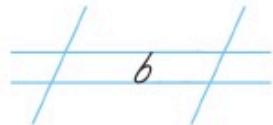
Қи

Дәңму-дәң һәм қирму-қир
Тейилип ойнаймиз лыжа.
Қиши пәслидә сап һава,
Қандақ көңүллүк йеза.

Асым Һәмраев

- Лыжа сөзини тавушлуқ тәһиліл қилиңлар.

--	--	--	--

Ь

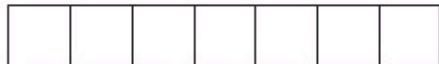
1. Оқуңлар.

рельс	ян-варь	де-кабрь
ро-яль	аль-бом	фев-раль
фильм	ап-рель	цир-куль
ла-герь	конь-ки	пе-чень-е
паль-то	ган-тель	аль-пи-нист

2. Мәтингни оқуңлар.

Адил әтигән туруп, сап һавада жүгрәйду. Қоллирини чиниқтуруш үчүн, гантель билән һәрхил мәшиқләрни орунлайды.

- Гантель сөзини тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

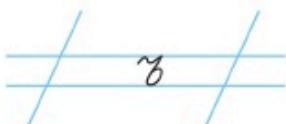
3. Шеирни ядқа елиңлар.

Тавуш әмәс, бәлгүмән,
Йезилимән һәрип бол.
Нәдә турмай бәри бир,
Оқулмаймән һәрип бол.

Патигүл Мәхсәтова

ъ

1. Оқуңлар.

сәнъ-әт	қуръ-ан	жүръ-әт
сүръ-әт	қәтъ-ий	мәнъ-ий
мәшъ-әл	сұнъ-ий	әнъ-ә-нә

2. Шеирни ядқа елиңлар.

Қәтъий, мәнъиій дегендә,
Бар қаттиқлиқ бәлгүси.
Жүръәт қилип үгәнгин,
Яхши болар кәлгүси.

Патигүл Мәхсәтова

3. Юмшақлиқ вә қаттиқлиқ бәлгүлири билән кәлгән сөзләр арилишип кәтти. Уларни икки топқа ажыратыңдар. Мошу сөзләрдин жүмлә түзүп йезин්лар.

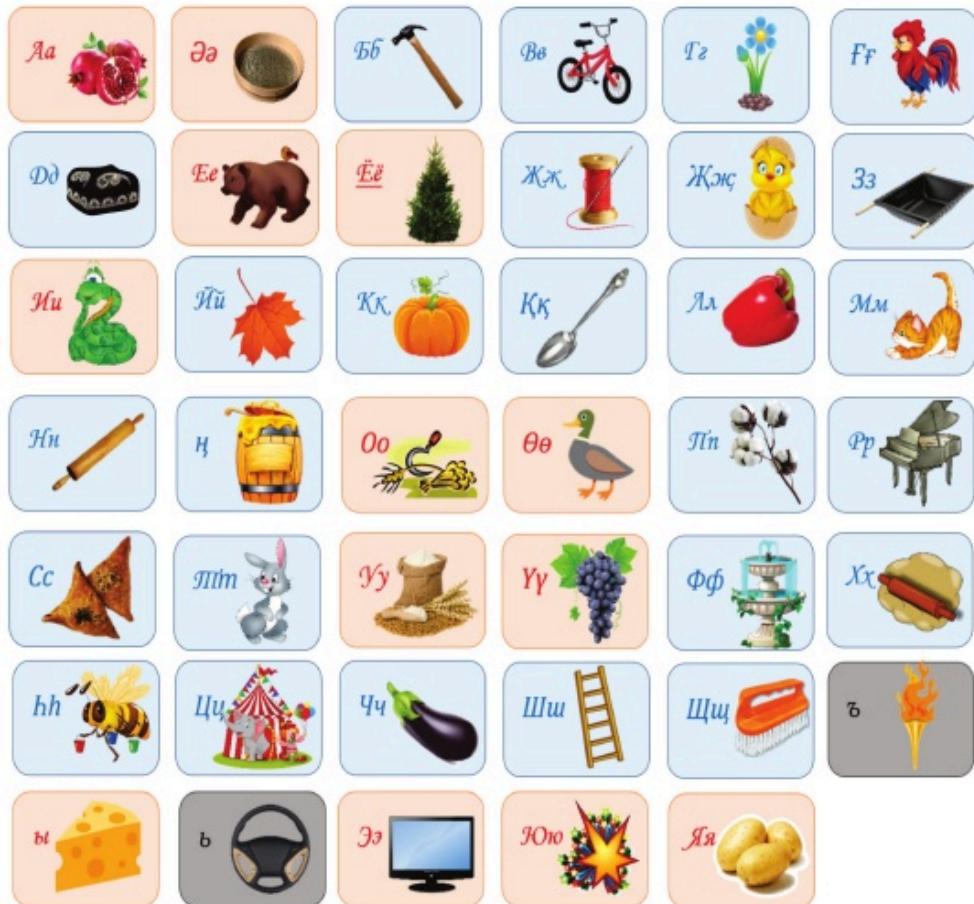

Под...езд, рул... , рол... ,
қәт...ий, сұн...ий, роял... ,
мән...ий, сән...әт, рел...с, пал...то,
жүр...әт, мәш...әл, лагер... ,
апрел... , ал...бом, сүр...әт, раз...езд.

АЛФАВИТ

1. Алфавит тәртиви бойичә санларниң орниға һәрип-ләрни қоюп, йошурунған сөзләрни оқуңдар.

4. 2. 26. 2. 19.

1. 25. 26. 1. 19. 1.

10. 27. 26.

7. 21. 25. 26.

АЛФАВИТ

1. Сөзләрни оқуңлар. Уларни тәртиви билән орунлаштуруп, дәптириңларға йезинෑлар.

иштик келиватиду йолда машина
тәхсидики кирпә сүтни ичти
тоқуди момай пәләй нәврилиригә

2. Төвәндики сөзләрни алфавит тәртиви билән ейтىңлар вә дәптириңларға йезинෑлар.

Кирпә, ошук, терәк, арча, белиқ, самса.

3. Алфавит тәртиви бойичә алтә кишиниң исмини ейтىңлар вә дәптириңларға йезинෑлар.

Аминәм, ..., ..., ..., ..., ...,

4. Бирдәк һәрип қоюп, сөз түзүңлар.

ДПТР, ҚЛМ, СНМ, СВЗ.

Үлгә: лм – алма

- Силәрму мөшүндақ сөзләрни ойлап көрүңлар.

5. Сөз, схемиларни пайдилинип оқуңлар.

Мам-кап ши-па-лиқ .

Мам-кап бар-лиқ йәр-дә .

Мам-кап-тин до-ра .

ХУЛАСӘ ДӘРИС. БИЗ НЕМИНИ ҮГӘНДҮК?

1. Ядқа елиңлар.

Хош, Елипбә!

Билимниң баш булиғи,
Китапларниң улуғи.
Дилни қылди гүлбаһар
«Елипбә»ниң йоруғи.

Китапни биз түгәттүк,
«Ана тилни» оқуымиз.
Анимизниң тилида,
Қошақларни тоқуымиз.

Әкрам Садиров

2. Оқуңлар.

Китап

Арман китап дукинидин сетивалған йеңи китавини өйгә елип кәлди. Сиртини қапладап, дәрис тәйярлайдыған үстилигә қойди. Арман – әдәплик бала.

3. Мақалниң мәнасини чүшәндүрүнлар.

Китап – билим булиғи,
Билим – өмүр чириғи.

4. Рәсимдикі нәрсиләрниң намини қазақ, рус вә инглиз тиллирида ейтىңлар.

ХУЛАСӘ ДӘРИС. БИЗ НЕМИНИ ҮГӘНДҮК?

1. Қелин сөзләрни бир бөләк, инчикә сөзләрни бир бөләк топлаңлар.

қызы	алма	адәм
ака	нәшпүт	оғул
таға	мәктәп	қәләм
бова	китап	дада
өрүк	үзүм	мома
һәдә	қоғун	алича
бояқ	тавуз	яңиょ
сумка	сизғуч	өчәргүч
дәптәр	сәвзә	қериндаш

2. Оңғиму, солғиму бирдәк оқулидиған сөзләрни төпин්лар. Уларда нәччә боғум бар? Немишкә? Мәсилән: чач, көк, қизиқ...

3. Сөздин сөз чиқириңлар. Ичидин өзәңлар халиған үч сөзгә жұмлә ойлаңлар. Жұмлә дегән немә? Жұмлә тоғрилиқ немә билисиләр, ейтип беріңлар. Мәсилән: грамматика – рама, грамм, ақа, ата, таам...

4. Ребусларниң жағавини төпин්лар.

” ”

Ч

ХУЛАСӘ ДӘРИС. БИЗ НЕМИНИ ҮГӘНДҮК?

- Мәтинни оқуңлар вә молжарындарни ейтىңлар.

Летипниң хатаси

Биз диктант йезивататтуқ. Летип ахирқи сөзни йезип болуп, қайтидин оқуп чиқти. «Сизғуч» дәп ичидә бирнәччә қетим тәкрадарлиди. Дурус йезилғиниңа ишәнмәйватиду. Йенида олтарған Ләйлинурунинң дәптиригә қариведи, «сизғуш» дәп йезипту.

- Летип язғинини өзгәртиши мүмкинму? Немишкә?
- Силәрчә, кимниң язғини тоғра?
- Башқа қәһриманларни қошуп, мәтинни давамлаштуруңлар.

- Шеирни ипадилик оқуңлар.

Китап

Китап билим женидур,
Китап – билим әйниги.
Алтундинму қиммәттур,
Униң һәрбир вариғи.

Әкәм Садиров

- Китап сөзини тавушлуқ тәһлил қилиңлар.

- Тепишмақниң жававини тепинілар.

Өзи кичик, йоли чоң.

ХУЛАСӘ ДӘРИС. БИЗ НЕМИНИ ҮГӘНДҮК?

1. Мәтинни оқуңлар вә молжарынчарни ейтиңлар.

Пеналниң ичидә кир Қәләм вә сунуқ Қериндаш бар еди. Қәләм:

– Мән һәрқачан интайин таза язимен. Мениңдә бирму хата болмайду, – дәп маҳтанди Қериндашقا.

Қериндаш болса: ...

- Қәләм немә дәп маҳтанди? Қериндашчу?
- Башқа қәһриманларни қошуп, мәтинни давамлаштуруңлар.
- Мәсилән: *Өтәргүч немә дейиши мүмкін?*

2. Рәсимдикі нәрсиләрниң нағындықтарын ресми түрде сабактаңыз.

3. Тепишкарларниң жағавини төпнүлар.

Непиз таҳтай бөлчиги,
Узунлуқниң өлчими.

Адәмниң тиңсиз, жаңсиз әң үеқин
дости немә?

УЙГУР АЛФАВИТИДА (ЕЛИПБЭСИДӘ) 41 ҺӘРИП, 39 ТАВУШ БАР.

Абай Қунанбаев

Абай Қунанбаев – қазақ хәлқиниң мәшһүр шаири. У Шәмәй вилайитиниң һазирқи Абай наһийисидә туғулған. Абай Қунанбаев әмгәк, билим тоғрилиқ көплигөн шеирларни язди. У балиларни оқушқа, һүнәр-билимгә чақирди.

Билимдандин чиққан сөз
Тәләпчанға болсун гәз.
Нурин, сирин көрүшкә
Көкргидә болсун көз.

Ибраі Алтінсарин

Ибраі Алтінсарин – қазақ хәлқиниң тунжға педагоги. У қазақ балилириға беғишиләнған дәсләпки дәрисликниң муәллипи.

Алтінсарин язғучиму болған. Униң көплигөн hekayiliiri бар. У hekayiliiri idә өз заманиси, шу вақиттиki турмуш тоғрилиқ язған. Алтінсарин намида мектәпләр, кочилар бар.

Алтінсарин балиларни яхши оқушқа чақирған.

Абдулла Розибақиев

Абдулла Розибақиев – уйғур хәлқиниң мунәввәр пәрзәнди. У Кейиквай йезисида туғулған. Яш чөгидинла азатлиқ үчүн күрәшти. Абдулла Розибақиев оқуған киши еди. Хәлиқ уни яхши көрәтти. У – дәсләпки мәрипәтчи. Балиларниң оқуғинини халатти. Абдулла Розибақиевниң исмини биз дайим ядқа алимиз. Көплігөн мәктәпләр, кочилар униң исми билән аталған. Алмутыда Абдулла Розибақиев намидики коча бар.

Айшәм Шәмиева

Айшәм Шәмиева – тунжा уйғур алимәси. Алий билимни Москва шәһиридә алған. Узақ жиллар давамида Абай намидики қазақ дәләт педагогика институтида ишлигән. Айшәм Шәмиева Елипбә дәрислигиниң биринчи муәллипи.

Бурабай

Бурабай бу, Бурабай,
Орманға бай, суға бай.
Қишу-язда яйрайду,
Иешиллиғи қурумай.

Қейин, арча, қарифай,
Көл бойини яқилап,
Дүгләк болуп туриду,
Қол тутушқан балидәк.

Курманбай Толыбаев

Он бир қаидә

Муәллимниң алдида,
Тұз олтарғин партида.
Бәргән һәрбир сораққа,
Тәйяр турғин жавапқа.

Хәтни язсан, тоғра яз,
Хетиң болсун гөзәл, саз.
Язғининиң өчәрмә,
Кәлсә-кәлмәс көчәрмә.

Чоңни көрсәң, йол бәргин,
Салам қилип, қол бәргин.

Достлириңға иззәт қил,
Яхшиларға ибрәт қил.

Йолда жүрсәң, тоғра маң,
Үст-бешиңни қилма чаң.
Қалмай десәң уятқа,
Сәһәр турғин һәрвақта.

Бәхит көзи – илим-пән,
Уни чоңқур үгән сән.
Буни дайим яд әткін,
Көңүлләрни шат әткін!

Ташполат Намәтов

Жан анам

Әл ятқанда ятмиған,
Зади тиним тапмиған.
Бәхти үчүн балиниң
Саламәт бол, жан анам.

Нур чақниған көзүңдин
Меһир-шәпқәт сезилгән.
Бу дунияда балиға
Йекин жан йоқ өзәңдин.

Анuarbek Dүйсенбиев

Нур-Султан

Нур-Султан Қазақстанниң шималий тәрипигө жайлашқан. У – Вәтенимизниң пайтәхти. Нур-Султанда көп қәвәтлик беналар нұрғұн. Шәһердә алий оқуш орунлири бар.

Алмута

Алмута – Қазақстанниң әң өні шәһири. У Али-тағниң етигигә җайлапшынан. Шәһәрниң кочилири кәң вә чирайлық. Дәрәқләр, гүлләр вә фонтанлар нурғун. Алмута – гөзәл шәһәр.

Елипбә

Келиңлар, балилар, келиңлар!
Бирдин-бирдин елиңлар.
Буни дәйду: «Елипбә»,
Һәр кәсипкә қелип бар:

Оқуп билим алисән,
Алим болуп қалисән.
Яки шофёр, тикинчи
Яки улуқ деңизчи.

Болғуң кәлсә космонавт,
Билимгә өзәңни ат!
Болисән бәлки шаир,
Һәрнәрсидә боп мәхир.
Хизмәт қылғын Вәтәнгә,
Берилип илим-пәнгә!..

Небибулла Юнусов

МУНДӘРИЖӘ

1. Сөзләш (нүтуқ). Жүмлә	6
2. Сөзләш (нүтуқ). Жүмлә	7
3. Сөзләш (нүтуқ). Жүмлә	8
4. Сөз	9
5 Сөз	10
6. Бөғум	11
7. Бөғум	12
8. Тавуш	13
9. Тавуш. Сөз	14
10. Тавуш. Сөз. Бөғум	15
11. Тавуш. Сөз	16
12. Тавуш. Бөғум. Сөз	17
13–14. А тавуши вә һәрипи	18
15–16. Т тавуши вә һәрипи	20
17–18. П тавуши вә һәрипи	22
19–20. Н тавуши вә һәрипи	24
21–22. М тавуши вә һәрипи	26
23–24. Р тавуши вә һәрипи	28
25–26. Хуласә дәрис. Биз немини үгәндүк?	30
27–28. У тавуши вә һәрипи	32
29–30. Л тавуши вә һәрипи	34
31–32. О тавуши вә һәрипи	36
33–34. С тавуши вә һәрипи	38
35–36. Д тавуши вә һәрипи	40
37–38. И тавуши вә һәрипи	42
39–40. Й тавуши вә һәрипи	44
41–42. Қ тавуши вә һәрипи	46
43–44. Ш тавуши вә һәрипи	48
45–46. Е тавуши вә һәрипи	50
47–48. Ә тавуши вә һәрипи	52
49–50. К тавуши вә һәрипи	54

51–52. Б тавуши вә hәрипи	56
53–54. F тавуши вә hәрипи	58
55–56. Хуласә дәрис. Биз немини үгәндуқ?	60
57–58. З тавуши вә hәрипи	62
59–60. Ч тавуши вә hәрипи	64
61–62. Г тавуши вә hәрипи	66
63–64–65. Ң тавуши вә hәрипи	68
66–67. Ү тавуши вә hәрипи	71
68–69. Ө тавуши вә hәрипи	73
70–71–72. Хуласә дәрис. Биз немини үгәндуқ?	75
73. Х тавуши вә hәри	78
74–75. Ж тавуши вә hәрипи	79
76. Һ тавуши вә hәрипи	81
77. Я тавуши вә hәрипи	82
78. Ё тавуши вә hәрипи	83
79. Ф тавуши вә hәрипи	84
80. Ю тавуши вә hәрипи	85
81. Э тавуши вә hәрипи	86
82–83. В тавуши вә hәрипи	87
84. Ц тавуши вә hәрипи	89
85. Щ тавуши вә hәрипи	90
86–87. Ж тавуши вә hәрипи	91
88. Ы тавуши вә hәрипи	93
89. Ъ (юмшақлиқ бәлгүси)	94
90. Ы (қаттиқлиқ бәлгүси)	95
91–92. Алфавит	96
93–94–95–96 Хуласә дәрисләр. Биз немини үгәндуқ?	98

Оқуш нәшри

**Махамдинов Малик Акмалович
Азнибакиева Гульварям Батуровна
Садирова Гулинур Тохтасуновна**

ЕЛИПБӘ

Умумий билим беридіған мектепнің 1-синипи үчүн дәрислик

Тәһрират башлиғи *M. Məhamdinov*
Мұхаррери *R. Michtova*
Рәссам *G. Turсunova*
Бәдийи мұхаррери *A. Luqmanov*
Техникилік мұхаррери *O. Rysaliyeva*
Компьютерда сәхипилигөн *H. Развинавичене*

Теришкә 28.03.2021 берилди. Нәширгә 18.08.2021 қол қоюлди. Формати 70x100^{1/16}.
Офсетлиқ қағаз. Офсетлиқ нашир. Һарип. Шәртлик басма тавғи 9,10.
Несапқа елинған басма тавғи 8,33 Тиражи 2000 нұсқа. Бүйрутма 6116.
«Атамұра» корпорациясы» ЖЧШ, 050000, Алмута шаһири, Абылай хан проспекти, 75.
Қазақстан Жұмынурыйити «Атамұра» корпорациясы» ЖЧШнин
Полиграфкомбинати. 050002, Алмута шаһири, М. Мақатаев кочиси, 41.

